

מראי מקומות - ראש השנה מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

ג:

חולי שהרי אינך חולה. ולכך נתיירא נחמיה מאד, פן יחשדוהו שנתן סם המות ביין.

ג. כורש מלך כשר היה

בשׁוׁת בית יצחק (אה״ע סי׳ כ״ט סק״ח) העיר, מדוע היה צריך לומר שהיה מלך כשר, ועוד מה אכפת לן מה שהחמיץ, והלא בן אסתר היה, וקיי״ל עכו״ם הבא על בת ישראל הולד כשר, וא״כ ישראל גמור הוא ודאי מונין מניסן. והביא דברי המהר״ט אלגאזי (בכורות פ״ח) שחידש שעכו״ם הבא על בת ישראל הולד כשר רק כשנתגדל בדת ישראל, אבל אם נתגדל כנכרי הרי הוא נכרי, ויהדותו תלויה ועומדת. ולפי זה כיון שכורש נתגדל בין הנכרים דינו כנכרי [ובזה מיושבים גם דברי רש״י להלן ד. שבני נח הוזהרו על כך, שבאמת היה נכרי]. ובהערות להגרי״ש כתב, שיתכן שבזמנו של כורש היו סבורים שולד גוי וישראלית גוי הוא, ולכך הוצרכו לומר שמנו מניסן לפי שמלך כשר היה.

ד. ומי החמיץ והכתיב וכו׳

הקשה הריטב״א, שהרי יש לומר שפסוק זה מדבר קודם שהחמיץ. ותירץ, שכוונת הגמרא להקשות, שכיון שהכתוב מספר בשבחו, א״כ יש להביא ראיה מן הכתוב שהחמיץ.

א. לא סלקא דעתך דתני דברים שאמר חנני וכו׳ בטורי אבן הביא את סוגיית הגמרא להלן (ח). שרב חסדא אמר שלמלכי אומות העולם מונים מתשרי, והקשתה הגמרא, האם רב חסדא בא להשמיענו את דברי המשנה. ותירצה הגמרא שרב חסדא השמיענו את הפסוקים. והקשה הטורי אבן, שהרי בסוגייתנו מבואר שאין יודעים זאת מהפסוקים אלא מהברייתא, וכיון שודאי משנה עדיפה מברייתא, חוזרת הקושיא, וכי רב חסדא מתניתין קמ״ל. והרש״ש כתב, שבאמת פשטות הפסוקים משמע שאומות העולם מתשרי, אלא שהגמרא הביאה הברייתא לרווחא דמלתא, ולכך יש לומר שרב חסדא השמיענו את הפסוקים.

ב. מדוע פניך רעים

במהרש״א ביאר ע״פ הירושלמי שנחמיה נקרא התרשתא לפי שהיה טועם יין המלך קודם שתייתו, ומפני זה התירו לו לשותות יין נסך. וכששמע השמועה רעה מירושלים, הצטער והזיר עצמו מן היין. ולכך היה יין לפניו, דהיינו לפני המלך ולא לפני נחמיה כבתחילה. ועל זה אמר לו המלך מדוע פניך רעים היום, שהרי השותה יין נקרא טוב לב, וההיפך הוא לב רע, וזהו שאמר לו מדוע פניך רעים, ואין לומר שזה משום